

การวิเคราะห์องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทยกรณีศึกษา: เยาวชนในจังหวัดเชียงราย

Media Literacy of Thai Youth Factors Analysis A Case study of Chiangrai Youth

Received:	May	24, 2019
Revised:	August	26, 2019
Accepted:	September	2, 2019

วัชรีย์ มนัสสนิท (Watcharee Manussanit)^{*}
จักรพันธ์ ชัยทัศน์ (Chakkaphan Chaithat)^{**}
พูลสุข หิงคานนท์ (Poonsuk Hingkanont)^{***}
กฤษฎา อืดใจ (Kissana Audjai)^{****}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงรายโดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 18 - 20 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายจำนวน 367 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามองค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงราย และได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 โดยผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจพบว่า องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงรายประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับสื่อ 2) การรับสารอย่างมีวิจารณญาณ 3) การเลือกเปิดรับสาร 4) อิทธิพลจากผู้ปกครอง 5) ความตระหนักรู้ตนเองในขณะใช้สื่อ และ 6) การมีส่วนร่วมกับสังคมในการรับสาร ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า ค่าน้ำหนักขององค์ประกอบใหม่ ทั้ง 6 องค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงรายมีความตรงเชิงโครงสร้าง และเมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่า ค่า Chi-square = 2179.708, Degrees of Freedom = 1402, Chi-square/Degrees of Freedom = 1.554, Comparative Fit Index (CFI) = 0.975, Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) =

^{*} อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยเชียงราย

Lecturer., Department of Management, Faculty of Business Administration, Chiangrai College

^{**} อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการตลาดดิจิทัล คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยเชียงราย

Lecturer., Department of Digital Marketing, Faculty of Business Administration, Chiangrai College

^{***} รองศาสตราจารย์ ดร. บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย

Assoc.Prof.Dr., Graduate School, Chiangrai College.

^{****} อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยเชียงราย

Lecturer., Department of Accountancy, Faculty of Business Administration, Chiangrai College.,

0.029, Root Mean Square Error of Approximate (RMSEA) = 0.033 แสดงว่า องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชน จังหวัดเชียงรายที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, การรู้เท่าทันสื่อ, เยาวชน

Abstract

The objectives of this research were to study the factors of Chiangrai youth's media literacy. The sample used in this research were 367 Muang of Chiangrai youth's. The instrument was a questionnaire and was evaluated the content validity by 5 experts. Its validity and index item-objective congruence (IOC) was 0.80 - 1.00 and its reliability, Cronbach's alpha was 0.98. The results of this study was separated into 2 parts. The first was an analyzed by exploratory factor analysis and found that four factor components are (1) Media Knowledge and Awareness (2) Critical Exposure (3) Media Exposure Selection (4) Parent Influence (5) Self Awareness and (6) Social Participation. The second was an analyzed by confirmatory factor analysis showed that the model of Chiangrai youth's media literacy is of structural validity and consistency fitted the empirical data considering from its value as Chi-square = 2179.708, Degrees of Freedom = 1402, Chi-square/Degrees of Freedom = 1.554, Comparative Fit Index (CFI) = 0.975, Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) = 0.029, Root Mean Square Error of Approximate (RMSEA) = 0.033.

Keyword: Factors, Media Literacy, Youth

บทนำ

ในยุคสังคมข่าวสารเป็นยุคที่สื่อและเทคโนโลยีก้าวหน้าอย่างมากจึงทำให้มีสื่อชนิดต่าง ๆ ทั้งเก่าและใหม่แวดล้อมรอบตัวเราอย่างมาก สื่อมีอิทธิพลและผลกระทบทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ทั้งด้านบวกและด้านลบในเกือบทุกเรื่อง กล่าวคือมีทั้งคุณประโยชน์และโทษ สารที่สื่อนำเสนอมีทั้งเรื่องจริง เรื่องไม่จริง เรื่องแต่งเติม ตัดทอน เรื่องเกินจริง เรื่องเอื้อประโยชน์แอบแฝงทางธุรกิจ สนับสนุนระบบทุนนิยม ส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคนิยม เรื่องที่เกี่ยวกับความรุนแรง เรื่องทางเพศที่ไม่เหมาะสม หรือแม้แต่การหลอกล่อมค่านิยม ความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะกับสื่อใหม่ที่มีเทคโนโลยีทันสมัย สร้างภาพและเสียงได้อย่างสมจริงทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวหรือมัลติมีเดีย มีความกว้างขวางและครอบคลุม และใครก็สามารถเป็นผู้ส่งสารได้ ขาดระบบการกลั่นกรอง เนื้อหาสารจากทั้งในและต่างประเทศจึงมีทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมกับเยาวชน มีงานวิจัยที่รองรับว่าการรู้เท่าทันสื่อสามารถลดความถี่ของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังกล่าวได้ การรู้เท่าทันสื่อจะช่วยให้ผู้บริโภคสื่อมีความรู้เกี่ยวกับสื่อ มีการวิเคราะห์วิพากษ์สื่อ มีการตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อ และรับรู้ความสามารถของตนเองในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงหรือพฤติกรรมต่อต้านสังคมเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันก็

ช่วยลดการรับรู้เรื่องความเป็นจริงแฝงที่ถูกสร้างและนำเสนอโดยสื่อ Jeong, Cho & Hwang (2012) จินตนา ตันสุวรรณนท์ (2559 : 91) Strasburger, Wilson & Jordan (2009 : 521) และนักวิชาการด้านการสื่อสารอีกมากมายต่างเห็นพ้องต้องกันว่า “การให้การศึกษารื่องสื่อ” (Media Education) หรือการสอน “การรู้เท่าทันสื่อ” (Media Literacy) ให้กับผู้บริโภคสื่อเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเป็นทางออกในการแก้ปัญหาการถูกรอบงำจากสื่อ และเป็นเครื่องมือในการป้องกันและแก้ปัญหาอิทธิพลและผลกระทบทางลบของสื่อได้ดีที่สุด จึงกล่าวได้ว่าการรู้เท่าทันสื่อเป็นทักษะชีวิตที่สำคัญและจำเป็นในการใช้ชีวิตในปัจจุบัน

การรู้เท่าทันสื่อเป็นความรู้และเป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งของเยาวชนในยุคปัจจุบันและเป็นหนึ่งในทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งกำหนดไว้โดยภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills, 2011) (Battelle for kids, 2019) จากการประชุมระดับโลกว่าด้วยการรู้เท่าทันสื่อขององค์การยูเนสโกเมื่อปี 1982 ได้กำหนดไว้ในปฏิญญา Grunwald ว่า “เราต้องเตรียมเยาวชนเพื่อการอยู่ในโลกที่ได้รับอิทธิพลจากภาพและเสียง” และมีการเรียกร้องให้หน่วยงานที่มีศักยภาพริเริ่มและสนับสนุนโครงการสื่อมวลชนศึกษา การพัฒนาหลักสูตรฝึกการรู้เท่าทันสื่อสำหรับครู ส่งผลให้หลายประเทศทั่วโลกตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อและความจำเป็นที่จะทำให้ประชากรของเรารู้เท่าทันสื่อ จึงมีการดำเนินงานเรื่องเท่าทันสื่อ ทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติอย่างจริงจัง คู่ขนานไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีและการสื่อสารตัวอย่างเช่น ในประเทศแคนาดา ออสเตรเลีย อังกฤษ ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส จัดให้มีการเรียนการสอนสื่อมวลชนศึกษาในโรงเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ต่อมาในปี ค.ศ. 2007 องค์การยูเนสโกได้มีการประชุมที่กรุงปารีสและได้มีการปรับปรุงเนื้อหาจากปฏิญญา Grunwald เป็น “The Paris Agenda” ประกอบด้วย 12 ข้อเสนอสำหรับการศึกษารู้อรู้เท่าทันสื่อ เพื่อส่งเสริมการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ และระบุว่าการศึกษารู้อรู้เท่าทันสื่อควรที่จะบูรณาการเข้าไปในหลักสูตรฝึกอบรมครู และในปี ค.ศ. 2008 องค์การยูเนสโกได้จัดพิมพ์ข้อเสนอสำหรับการฝึกอบรมครูเกี่ยวกับการศึกษารู้อรู้เท่าทันสื่อที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมได้ทั่วโลก (บุผา เมฆศรีทองคำ และดนุลดา จามจุรี 2554, หน้า 117-123)

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อที่ผ่านมาพบว่า ระดับความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทยยังอยู่ในระดับที่ยังต้องได้รับการพัฒนา เยาวชนไทยส่วนใหญ่สามารถรับรู้ และเข้าใจสารตามสื่อที่นำเสนอได้แต่มีการวิเคราะห์และประเมินค่าสารในระดับที่ต่ำ ซึ่งตรงกันข้ามกับระดับเทคโนโลยีการสื่อสารที่เยาวชนมีใช้ หรืออาจกล่าวได้ว่าสภาวะการบริโภคสื่อของเยาวชนไทยมีช่องว่างระหว่างระดับการรู้เท่าทันสื่อและระดับเทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งสภาวะดังกล่าวส่งผลให้เกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้านกับเยาวชนไทย อาทิ การใช้ความรุนแรงทั้งด้านภาษาและการกระทำ การเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยและไร้สาระ การถูกรอบงำความคิด จิตสำนึก ค่านิยม กอปรกับความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทยนั้นนับได้ว่าอยู่ในสภาวะที่รอการทดสอบ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาไปสู่องค์ความรู้ที่มีความเข้มแข็งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทย ในกรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวให้กว้างขวางขึ้น และสามารถนำไปใช้พัฒนาสร้างการรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มเยาวชนในจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงราย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 18-20 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 7,681 คน (สำนักบริหารการทะเบียน, 2561)
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 18-20 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 367 คน ซึ่งได้มาจากการเปิดตาราง Krejcie & Morgan ที่จำนวนประชากร 8,000 คน
2. ตัวแปรที่ศึกษา องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อจำนวน 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อ 2) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) อิทธิพลจากผู้ปกครอง 4) ความตระหนักในอิทธิพลของสื่อ 5) ความตระหนักรู้ตนเองในขณะใช้สื่อ 6) การเปิดรับสื่อ และ 7) การรู้เท่าทันสื่อ
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.1 แบบสอบถามองค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (check list)
ตอนที่ 2 แบบสอบถามองค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อ โดยแต่ละข้อเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ
 - 3.2 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ซึ่งกำหนดเกณฑ์การพิจารณาเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จากนั้นจึงนำข้อคำถามไปสร้างแบบสอบถามแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 18-20 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลการทดลองใช้ (Try Out) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่า 0.98 ผ่านเกณฑ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่เหมาะสมซึ่งระบุว่าควรมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาไม่ต่ำกว่า 0.80 (พิสนุ พงศ์ศรี, 2554 : 202) จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปใช้จริงพบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามสมบูรณ์จำนวน 367 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ
 - 1.1 การทดสอบการเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) ด้วยการทดสอบบาร์เลตต์ (Bartlett's Test of Sphericity) ใช้ทดสอบว่าตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ถ้าผลของ Bartlett's Test ต่ำกว่า 0.05 แสดงว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะช่วยให้ได้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ

(ยูทไทยวรรณ, 2555 : 79) และการวิเคราะห์ค่าดัชนี KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) เป็นการวิเคราะห์ว่าตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบหรือไม่ โดยดัชนี KMO มีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

- 0.80 ขึ้นไป เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบดีมาก
- 0.70 - 0.79 เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบดี
- 0.60 - 0.69 เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบปานกลาง
- 0.50 - 0.59 เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบน้อย
- น้อยกว่า 0.50 ไม่เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบ

1.2 การสกัดองค์ประกอบด้วยเทคนิคแกนสำคัญ (Principle Component Analysis : PCA) ใช้การหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉากออร์ทogonal (Orthogonal Rotation) และหมุนแกนแบบแวนแม็กซ์ (Varimax Method) โดยพิจารณาจากค่า Eigenvalue ขององค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงรายว่าจะสามารถสกัดออกมาเป็นองค์ประกอบใหม่ได้กี่องค์ประกอบ และในแต่ละองค์ประกอบจะมีตัวแปรกี่ตัว พิจารณาได้จากค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) โดยเกณฑ์การพิจารณาตัวแปรชี้รายข้อค่าน้ำหนัก 0.30 - 0.40 สามารถรับได้ในขั้นต่ำ (Hair & et el, 2006 pp. 129)

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA)

2.1 การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ของแต่ละองค์ประกอบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หรือไม่ ถ้ามีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่าโมเดลองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงรายมีความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity)

2.2 การตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ซึ่งมีเกณฑ์วิเคราะห์ ดังนี้

- 1) ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ Chi-square statistic/Degrees of Freedom โดยหลักทั่วไปถ้าค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ น้อยกว่า 2 ถือว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Mueller, 1996 : 62-128)
- 2) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) ถ้าดัชนี CFI มีค่ามากกว่า 0.95 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hu & Bentler, 1999 : 1-55)
- 3) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปแบบมาตรฐาน (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) ถ้ามีค่าต่ำกว่า 0.08 แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี (Hu & Bentler, 1999 : 1-55)
- 4) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximate: RMSEA) ถ้ามีค่าต่ำกว่า 0.06 แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Hu & Bentler, 1999 : 1-55)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA)

1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) และผลการทดสอบการเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) ด้วยการทดสอบบาร์เลตต์ (Bartlett's Test of Sphericity) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าดัชนี KMO และค่าทดสอบ Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy. (KMO)		0.970
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	32030.00
	df	1830
	Sig.	.000**

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ KMO มีค่า 0.970 แสดงว่า ระดับความเพียงพอของข้อมูลทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์สูง (มีค่าเข้าใกล้ 1) จึงมีความเหมาะสมในการนำข้อมูลไปวิเคราะห์องค์ประกอบ และผลการทดสอบ Bartlett's Test มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันสูงสามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดีมาก (ยุทธ ไกยวรรณ, 2555 : 79)

1.2 ผลการสกัดองค์ประกอบด้วยเทคนิคแกนสำคัญ (Principle Component Analysis: PCA) ใช้การหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉากออร์ทogonal (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการหมุนแกนแบบวาริแมกซ์ (Varimax Method) และผลร้อยละของความแปรปรวน (Percentage of Variance Criterion) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าไอเกนและร้อยละของความแปรปรวนในแต่ละองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงรายหลังการหมุนแกนองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ค่า Eigenvalues	ร้อยละของความแปรปรวน	ร้อยละสะสมของความแปรปรวน
1	33.912	55.593	55.593
2	2.786	4.567	60.161
3	2.082	3.413	63.574
4	1.404	2.302	65.876
5	1.255	2.057	67.933
6	1.131	1.853	69.786

จากตารางที่ 2 แสดงว่าค่าไอเกน Eigenvalues ในแต่ละองค์ประกอบหลังการสกัดปัจจัยและหมุนแกนองค์ประกอบพบว่า ตัวแปรทั้งหมด 61 ตัวแปร สามารถจัดเป็นองค์ประกอบใหม่ได้ 6 องค์ประกอบ และสามารถรวมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 69.786

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มตัวแปรที่เหมาะสมขององค์ประกอบการเรียนรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงราย โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรต่าง ๆ ในแต่ละองค์ประกอบที่ผ่านการสกัดองค์ประกอบ และหมุนแกนได้องค์ประกอบใหม่ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรับสารอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 14 ข้อ 2) ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับสื่อ จำนวน 12 ข้อ 3) การเลือกเปิดรับสาร จำนวน 8 ข้อ 4) อิทธิพลจากผู้ปกครอง จำนวน 9 ข้อ 5) ความตระหนักรู้ตนเองในขณะใช้สื่อ จำนวน 6 ข้อ และ 6) การมีส่วนร่วมกับสังคมในการรับสาร จำนวน 12 ข้อ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ของตัวแปรองค์ประกอบการเรียนรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงราย โดยอาศัยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) จำนวน 6 องค์ประกอบ

1) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันขององค์ประกอบการเรียนรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงราย

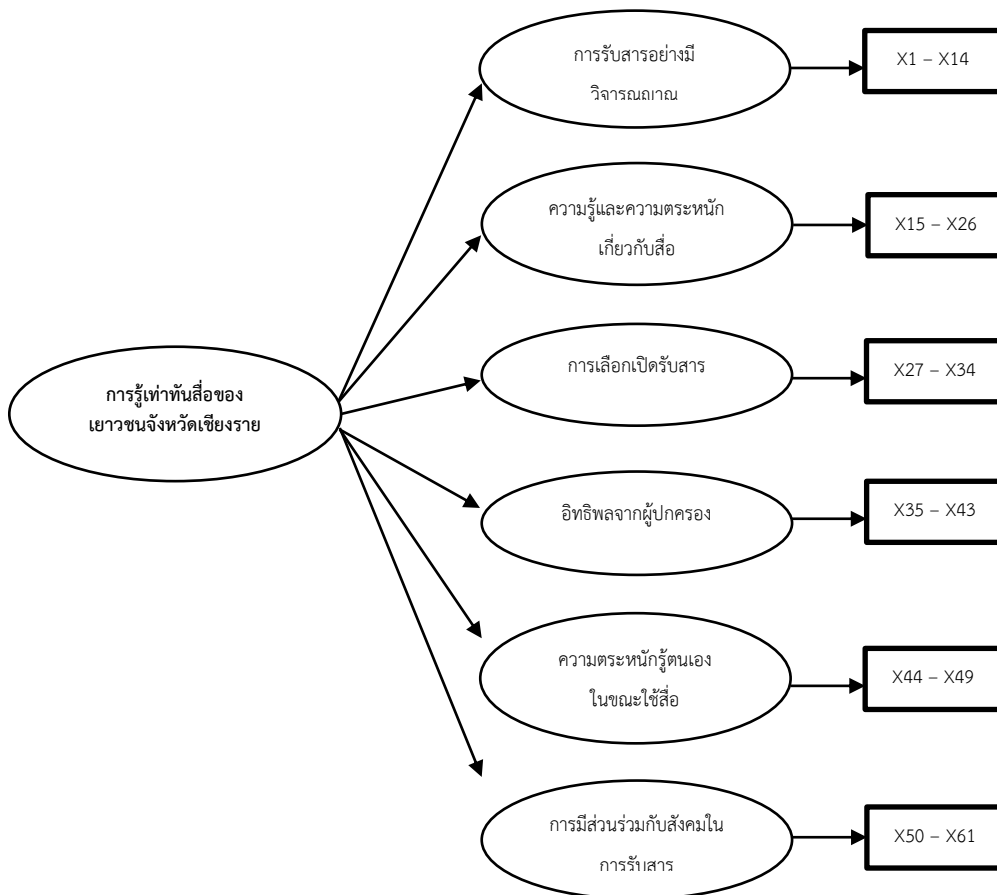
องค์ประกอบ*	F1	F2	F3	F4	F5	F6
F1	1	.874**	.792**	.866**	.838**	.780**
F2	.874**	1	.781**	.776**	.775**	.791**
F3	.792**	.781**	1	.780**	.807**	.800**
F4	.866**	.776**	.780**	1	.874**	.761**
F5	.838**	.775**	.807**	.871**	1	.807**
F6	.780**	.791**	.800**	.761**	.807**	1

* F1 คือ การรับสารอย่างมีวิจารณญาณ F2 คือ ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับสื่อ F3 คือ การเลือกเปิดรับสาร F4 คือ อิทธิพลจากผู้ปกครอง F5 คือ ความตระหนักรู้ตนเองในขณะใช้สื่อ และ F6 คือ การมีส่วนร่วมกับสังคมในการรับสาร

** หมายถึง $p - value < 0.01$

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันขององค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงรายพบว่า องค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) โดยองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด คือ การรับสารอย่างมีวิจารณญาณ (F1) และความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับสื่อ (F2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .874 ส่วนองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือ ความตระหนักรู้ตนเองในขณะใช้สื่อ (F5) และการมีส่วนร่วมกับสังคมในการรับสาร (F6) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .761

2) การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างขององค์ประกอบที่ได้พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 1 และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงราย ดังแสดงในตารางที่ 4

ภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัด เชียงราย

องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อ	เมตริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			สัมประสิทธิ์การพยากรณ์
	Factor Loading	S.E.	t	R ²
องค์ประกอบที่ 1 การรับสารอย่างมีวิจารณญาณ (E1)	0.978	0.015	56.309**	0.734
1.1 วิเคราะห์สารที่ได้รับมานั้นว่าอะไรเป็นข้อเท็จจริงอะไรเป็นข้อคิดเห็น (X1)	0.744	0.021	35.564**	0.553
1.2 ตั้งข้อสงสัยว่าสารที่ส่งมานี้มีวัตถุประสงค์อะไร (X2)	0.727	0.021	34.082**	0.529
1.3 พิจารณาสารเพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการนำเสนอของผู้ส่งสารทั้งวัตถุประสงค์หลัก และวัตถุประสงค์แอบแฝง (X3)	0.621	0.028	21.851**	0.386
1.4 พิจารณาสารที่ได้รับมานั้นว่าเป็นเรื่องจริง หรือเรื่องที่ปรุงแต่งสร้างขึ้น (X4)	0.663	0.026	25.825**	0.440
1.5 พิจารณาสารที่ได้รับมานั้นว่ามีการใช้เทคนิค วิธีการพิเศษ เพื่อโน้มน้าวชักจูงใจหรือไม่ อย่างไร (X5)	0.819	0.016	52.078**	0.670
1.6 พิจารณาว่าใครเป็นผู้ส่งสาร และใครเป็นผู้ชมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของสารนี้ (X6)	0.786	0.018	42.800**	0.617
1.7 ตั้งข้อสงสัยหรือมีคำถามว่าสารที่ท่านได้รับนั้นจริงหรือไม่จริงน่าเชื่อถือหรือไม่ (X7)	0.766	0.019	39.491**	0.587
1.8 ตั้งข้อสงสัยหรือมีคำถามว่าการที่สื่อแนะนำเสนอสารเช่นนี้ต้องการให้เกิดอะไรขึ้นกับสังคม หรือผู้รับสาร (X8)	0.779	0.019	41.381**	0.606
1.9 วิพากษ์ค่านิยม ความเชื่อ ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง การโน้มน้าวชักจูงใจ การโฆษณาชวนเชื่อ การชี้นำ และข้อเสนอเกินจริงที่นำเสนอหรือแฝงมากับสื่อที่แนะนำให้เสนอว่าเหมาะสมหรือไม่ (X9)	0.830	0.015	55.607**	0.689
1.10 วิพากษ์กลยุทธ์ในการกระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดอารมณ์ คล้อยตามว่าถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่ (X10)	0.753	0.020	36.975**	0.568
1.11 ประเมินว่าสารที่ได้รับมีประโยชน์ คุณค่าต่อตัวท่าน และสังคมมากน้อยเพียงใด (X11)	0.791	0.018	44.122**	0.626
1.12 ประเมินว่าสารที่ได้รับมีผลกระทบทั้งด้านดี และไม่ดีต่อตัวท่านและสังคมมากน้อยเพียงใด (X12)	0.768	0.019	39.788**	0.590

ตารางที่ 4 (ต่อ)

องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อ	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			สัมประสิทธิ์การพยากรณ์
	Factor Loading	S.E.	t	R ²
1.13 แสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการพิจารณาและประเมินความน่าเชื่อถือของสาร (X13)	0.790	0.018	44.170**	0.624
1.14 ประเมินความน่าเชื่อถือของสารตามข้อมูลและความคิดเห็นที่มี (X14)	0.754	0.020	37.313**	0.569
องค์ประกอบที่ 2 ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับสื่อ (E2)	0.857	0.006	151.199**	0.957
2.1 รู้จักสถาบันองค์กรสื่อ เช่น ใครเป็นเจ้าของสื่อ โครงสร้างขององค์กรสื่อแต่ละองค์กรเป็นแบบใด แต่ละองค์กรผลิตสื่อประเภทใดบ้าง (X15)	0.818	0.016	51.515**	0.669
2.2 รู้เรื่องวิธีการทำงานขององค์กรสื่อ (X16)	0.830	0.015	55.322**	0.690
2.3 รู้เรื่องวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการของแต่ละองค์กรสื่อ (X17)	0.856	0.013	66.098**	0.733
2.4 รู้เรื่องสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของสื่อ (X18)	0.769	0.019	40.169**	0.591
2.5 รู้เรื่องกระบวนการ ขั้นตอน การผลิตและสร้างสรรค์สื่อแต่ละชนิด เช่น วิธีการสร้างเว็บไซต์ วิธีการผลิตภาพยนตร์ คลิปวิดีโอ โฆษณา วิธีการผลิตรายการวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ชนิดต่าง ๆ เป็นต้น (X19)	0.817	0.016	51.613**	0.668
2.6 รู้เรื่องคุณลักษณะเฉพาะของสื่อแต่ละประเภท (X20)	0.775	0.019	41.209**	0.601
2.7 รู้เรื่องเทคนิคพิเศษที่ใช้ในการนำเสนอเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้รับสาร ในสื่อแต่ละชนิด (X21)	0.765	0.019	39.337**	0.585
2.8 รู้เรื่องกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ในการเผยแพร่สารผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ (X22)	0.816	0.016	51.665**	0.665
2.9 รู้เรื่องการปกป้องสิทธิของตนเองในฐานะผู้รับสาร (X23)	0.844	0.014	60.606**	0.713
2.10 รู้ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศด้วยสื่ออย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมาและอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและจริยธรรม (X24)	0.815	0.016	50.607**	0.664
2.11 ตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นจากการโพสต์ข้อความ เหน็บแนม ประชดประชัน ว่าร้ายผู้อื่น (X25)	0.811	0.016	50.213**	0.658

ตารางที่ 4 (ต่อ)

องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อ	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			สัมประสิทธิ์การพยากรณ์
	Factor Loading	S.E.	t	R ²
2.12 ตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ผู้อื่นในการสมัครใช้บริการต่างๆ โดยไม่ได้รับอนุญาต (X26)	0.833	0.015	57.336**	0.693
องค์ประกอบที่ 3 การเลือกเปิดรับสาร (E3)	0.892	0.013	65.799**	0.778
3.1 เลือกใช้สื่อหรือพัฒนาวิธีการใหม่ๆ เพื่อการสืบค้นข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อที่เป็นสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (X27)	0.821	0.015	53.000**	0.674
3.2 เมื่อต้องการทราบหรือค้นหาข้อมูลใดจะแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากสื่อหลายประเภทโดยไม่จำกัดอยู่กับสื่อใดสื่อหนึ่ง เช่น อ่านข่าวเดียวกันจากหนังสือพิมพ์หลาย ๆ ฉบับ และรับชมทางโทรทัศน์หลาย ๆ ช่อง (X28)	0.787	0.018	42.707**	0.620
3.3 เมื่อต้องการทราบหรือค้นหาข้อมูลใดจะใช้โปรแกรมเบราวเซอร์ หรือเสิร์ชเอนจิน หลาย ๆ โปรแกรม ในการค้นหาข้อมูลข่าวสาร (X29)	0.849	0.014	59.553**	0.721
3.4 เมื่อต้องการทราบหรือค้นหาข้อมูลใดจะค้นหาจากเว็บไซต์ทั้งของไทยและต่างประเทศ (X30)	0.800	0.017	45.793**	0.640
3.5 ถ้ารู้สึกว่าการกำลังรับชมรายการที่ไร้สาระแล้วมักจะเปลี่ยนช่องโทรทัศน์เพื่อค้นหารายการที่มีสาระมากกว่า (X31)	0.844	0.014	59.654**	0.712
3.6 ขณะที่กำลังรับชมรายการแล้วมีโฆษณาหรือสิ่งที่ไม่ต้องการรับชมจะหลีกเลี่ยงไม่รับชม (X32)	0.762	0.021	36.916**	0.581
3.7 เก็บรวบรวมข้อมูล และเลือกประเภทของข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายของตนเองจากสื่อต่างๆ อย่างหลากหลายช่องทาง เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (X33)	0.841	0.015	55.646**	0.707
3.8 ใช้โปรแกรมเบราวเซอร์หลายโปรแกรม เช่น Inter explorer, Mozilla fire fox, Chrome ในการค้นหาข้อมูลข่าวสาร (X34)	0.801	0.018	45.004**	0.641

ตารางที่ 4 (ต่อ)

องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อ	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			สัมประสิทธิ์การพยากรณ์
	Factor Loading	S.E.	t	R ²
องค์ประกอบที่ 4 อิทธิพลจากผู้ปกครอง (E4)	0.837	0.016	52.352**	0.701
4.1 ผู้ปกครองจำกัดปริมาณเวลาในการรับสื่อต่าง ๆ ของท่าน (X35)	0.768	0.019	40.830**	0.589
4.2 ผู้ปกครองกำหนดช่วงเวลาในการรับสื่อต่าง ๆ ของท่าน (X36)	0.790	0.018	44.690**	0.625
4.3 ผู้ปกครองห้ามมิให้ท่านดูรายการที่ไม่เหมาะสมกับวัยของท่าน (X37)	0.865	0.013	65.865**	0.749
4.4 เมื่อผู้ปกครองพบว่าท่านเปิดรับเนื้อหาสื่อที่ไม่เหมาะสม จะถูกตักเตือนว่าเป็นสิ่งไม่ดี และห้ามมิให้เปิดรับ (X38)	0.860	0.013	67.894**	0.739
4.5 ผู้ปกครองดูแล เลือก และคัดกรองการรับสื่อของท่าน (X39)	0.862	0.013	68.222**	0.742
4.6 ผู้ปกครองแนะนำให้แยกแยะสิ่งที่สื่อนำเสนอว่าสิ่งใดจริง สิ่งใดเป็นเพียงการแสดง สิ่งใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมที่จะปฏิบัติตาม (X40)	0.857	0.014	63.399**	0.735
4.7 มีการเปิดรับสื่อร่วมกันระหว่างท่านกับผู้ปกครอง (X41)	0.783	0.019	42.035**	0.612
4.8 ผู้ปกครองแนะนำให้ท่านรับสารที่มีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือ ดูรายการสารคดี (X42)	0.825	0.015	54.719**	0.681
4.9 ท่านกับผู้ปกครองวิพากษ์ วิจารณ์การกระทำ การนำเสนอสารของสื่อร่วมกัน (X43)	0.828	0.016	53.336**	0.686
องค์ประกอบที่ 5 ความตระหนักรู้ตนเองในขณะใช้สื่อ (E5)	0.901	0.011	83.091**	0.811
5.1 รับสารจากสื่อต่าง ๆ อย่างตั้งใจและมีสมาธิโดยไม่ทำสิ่งอื่นควบคู่ไปด้วย (X44)	0.872	0.013	67.306**	0.760
5.2 ใช้ความคิด ไตร่ตรองพิจารณาเนื้อหาสารที่สื่อเสนอในขณะที่รับสาร (X45)	0.889	0.011	77.604**	0.790
5.3 ทบทวนความรู้ ความคิด ความต้องการของตนเอง ก่อนการตัดสินใจเชื่อในสิ่งที่สื่อเสนอ (X46)	0.828	0.014	57.235**	0.686

ตารางที่ 4 (ต่อ)

องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อ	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			สัมประสิทธิ์การพยากรณ์
	Factor Loading	S.E.	t	R ²
5.4 ตั้งวัตถุประสงค์ในการรับสื่ออย่างชัดเจนว่าจะใช้สื่อเพื่อเปิดรับข้อมูลใด เพื่ออะไร ใช้เวลาเท่าไร ก่อนการเปิดรับ (X47)	0.831	0.018	47.411**	0.690
5.5 ในขณะที่รับสารไม่เพิกเฉยหลงใหลไปกับสารจนลืมวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการเปิดรับ (X48)	0.829	0.018	45.506**	0.687
5.6 ไม่ปล่อยใจหลงใหลไปกับการกระตุ้นอารมณ์ของสื่อ อาทิ การใช้ผู้นำเสนอที่เป็นดาราดัง เทคนิคพิเศษ ภาพเสียง ข้อความ ที่ปลุกเร้าใจ (X49)	0.734	0.022	32.808**	0.538
องค์ประกอบที่ 6 การมีส่วนร่วมกับสังคมในการรับสาร (E6)	0.882	0.012	76.397**	0.796
6.1 แสดงความคิดเห็นวิพากษ์ วิเคราะห์สารที่ได้รับร่วมกับเพื่อนและคนใกล้ชิดอย่างสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบและจริยธรรม (X50)	0.801	0.017	45.976**	0.642
6.2 แบ่งปันข้อคิดเห็น ข้อวิพากษ์ วิเคราะห์สารดังกล่าวในสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) อย่างสร้างสรรค์มีความรับผิดชอบและจริยธรรม (X51)	0.803	0.017	46.548**	0.644
6.3 เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการวิพากษ์ วิเคราะห์ ตลอดจนแสดงความคิดเห็น ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย (X52)	0.799	0.017	47.536**	0.639
6.4 เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อที่ท่านได้สร้างขึ้นอย่างเหมาะสม (X53)	0.790	0.018	44.683**	0.624
6.5 ส่งเรื่องร้องเรียนไปยังเจ้าของสารหรือสื่อ ในการกระทำที่ไม่เหมาะสม (X54)	0.745	0.021	35.079**	0.556
6.6 ส่งเรื่องร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำที่ไม่เหมาะสมของสื่อ (X55)	0.820	0.016	51.762**	0.672
6.7 สื่อสามารถชักจูง โน้มน้าวใจให้ตัวท่านเกิดความคิดเห็น หรือการกระทำใด (X56)	0.744	0.021	35.225**	0.553

ตารางที่ 4 (ต่อ)

องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อ	เมตริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			สัมประสิทธิ์การพยากรณ์
	Factor Loading	S.E.	t	R ²
6.8 สื่อสามารถสร้างความคิดเห็นเรื่องเศรษฐกิจการเมือง สังคม และวัฒนธรรมให้กับคนในสังคมได้ (X57)	0.849	0.014	59.637**	0.721
6.9 สิ่งที่ผู้คนให้ความสำคัญ ให้ความสนใจ นั้นเนื่องจาก การนำเสนอของสื่อ (X58)	0.804	0.017	46.486**	0.647
6.10 สื่อสามารถชักจูงโน้มน้าวใจให้เกิดความคิดเห็นหรือ การกระทำกับคนในสังคมได้ (X59)	0.878	0.012	73.717**	0.770
6.11 ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในทุกวันนี้ ส่วนหนึ่งมีสาเหตุ มาจากการนำเสนอของสื่อ (X60)	0.888	0.012	76.931**	0.788
6.12 สื่อมีอิทธิพลต่อค่านิยม ความคิดและการกระทำ ของบุคคล (X61)	0.772	0.019	40.218**	0.596
Chi-square = 2179.708, Degrees of Freedom = 1402, Chi-square/Degrees of Freedom = 1.554, CFI = 0.975, SRMR = 0.029, RMSEA = 0.033, ** P < .01				

จากตารางที่ 4 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างพบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ของตัวแปรทั้ง 61 ตัวแปร (X1 - X61) และองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ (E1 - E6) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าโมเดลองค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงรายมีความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และผลการตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงรายพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก พิจารณาได้จากค่า Chi-square = 2179.708, Degrees of Freedom = 1402, Chi-square/Degrees of Freedom = 1.554, Comparative Fit Index (CFI) = 0.975, Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) = 0.029, Root Mean Square Error of Approximate (RMSEA) = 0.033

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจขององค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรับสารอย่างมีวิจารณญาณ 2) ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับสื่อ 3) การเลือกเปิดรับสาร 4) อิทธิพลจากผู้ปกครอง 5) ความตระหนักของตนเองในขณะใช้สื่อ และ 6) การมีส่วนร่วมกับสังคมในการรับสาร สามารถอภิปรายผลทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้ดังนี้

1. การรับสารอย่างมีวิจารณญาณ คือ การรับสารโดยใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการหาข้อสรุปที่เหมาะสมที่สุดจากเงื่อนไขที่มีอยู่ ประกอบด้วย การทำความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ การวิพากษ์ และการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับ Thoman & Jolls (2005) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับเนื้อหา แต่เป็นกระบวนการ เป็นทักษะและแนวทางในการคิด หัวใจหลักของการรู้เท่าทันสื่อ คือ หลักของการสืบสวน และตั้งคำถามกับสื่อโดยอาศัยทักษะการคิดวิเคราะห์ และการสังเกตเป็นพื้นฐาน Tallim (2003) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นความสามารถในการกลั่นกรองและวิเคราะห์สารจากสื่อ และความสามารถในการนำทักษะการคิดแบบวิพากษ์มาประยุกต์ใช้กับสื่อทุกรูปแบบ รวมไปถึงการตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่เบื้องหลังการผลิตสื่อ อุลิษา ครุฑเสน (2556) พบว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นปัจจัยภายในที่มีความสำคัญที่สุดที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชนและเป็นหัวใจของกระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อ Celot & Perez Tornero (2015) ได้กล่าวว่าความสามารถในการทำความเข้าใจอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Understanding Competence) ความชำนาญในการทำความเข้าใจและการตีความหมาย เป็นความสามารถส่วนบุคคลในการรู้เท่าทันสื่อ และ Silverblatt (2001) ได้ระบุว่าองค์ประกอบหลักของการรู้เท่าทันสื่อคือ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยผู้รับสารในการตัดสินใจเกี่ยวกับเนื้อหาของสื่อ

2. ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับสื่อ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบัน องค์การสื่อ การผลิตสื่อ การใช้สื่ออย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และความตระหนักในอิทธิพลของสื่อ เป็นองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการหลายท่าน อาทิ Potter (2004), Bazalgette (2007), Celot & Perez Tornero (2015), กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยแคนาดา (2008), ศูนย์การรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัลแคนาดา (Media Smart Canada's Centre for Digital and Media literacy: n.d.) และวิสาลักษณ์ สิทธิขุนทด (2551) ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า บุคคลที่มีการรู้เท่าทันสื่อคือบุคคลที่มี (1) ความรู้ด้านสถาบัน องค์การสื่อ (2) ความรู้ด้านการใช้ การผลิตสื่อ (3) ความรู้และความตระหนักในการใช้สื่ออย่างมีคุณธรรม จริยธรรม (4) ความตระหนักในอิทธิพลของสื่อ ซึ่ง Worsnop (1994) ได้กล่าวว่ายิ่งบุคคลมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสื่อมากเท่าไรก็จะทำให้ยิ่งมีการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้นเท่านั้น

3. การเลือกเปิดรับสาร คือ ความสามารถในการเลือกรับหรือไม่รับสารตามความต้องการของตนเอง ตลอดจนสามารถใช้สื่อเพื่อแสวงหาข่าวสารได้จากสื่อหลายประเภทโดยไม่ถูกจำกัดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป เป็นองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ สอดคล้องกับ อุลิษา ครุฑเสน (2556) กล่าวว่า การเปิดรับสื่อที่สร้างสรรค์หลากหลายในปริมาณที่มากพอเป็นปัจจัยส่งเสริมในการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อได้ ปกรณ์ ประจัญบาน และอนุชา กอนพวง (2558) ได้กล่าวว่า ทักษะการเข้าถึงสื่อเป็นความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงการสร้างโอกาสให้ตนได้รับสื่อประเภทต่าง ๆ อย่างเต็มที่ รวดเร็ว สามารถรับรู้เข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่าง ๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ มีการแสวงหาข่าวสารได้จากสื่อหลายประเภท

และไม่ถูกจำกัดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป Unesco (2011) และ Center for Media Literacy (2008) ได้ระบุว่า การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการรู้เท่าทันสื่อ และเป็นตัวชี้วัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสารตัวหนึ่ง

4. อิทธิพลจากผู้ปกครอง คือ พฤติกรรมการมีส่วนร่วม การส่งเสริมเรื่องการรับสารอย่างรู้เท่าทันจากผู้ปกครอง โดยการมีบทบาท และส่วนร่วมในการเปิดรับสื่อ และการวิพากษ์ วิจารณ์ สารและสื่อร่วมกันกับผู้ใกล้ชิดเป็นองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับ บุปผา เมฆศรีทองคำ (2555) ที่ศึกษาพบว่า แนวทางในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อโซเซียลมีเดียมี 3 แนวทาง คือ 1) ครอบครัว โดยทำหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อโซเซียลมีเดียอย่างลึกซึ้ง/ให้คำแนะนำหรือความรู้การใช้สื่อโซเซียลมีเดียอย่างใกล้ชิด 2) สถาบันการศึกษา โดยทำหน้าที่สอนแทรกเนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อโซเซียลมีเดียเข้าไปในการเรียนการสอนหรือบทเรียน และ 3) สื่อมวลชนโดยทำหน้าที่รณรงค์การใช้สื่อโซเซียลมีเดียในทางที่ถูกต้องอย่างมีสติ สอดคล้องกับ สุภา พันสบัติ (2556) ที่ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันการทุนโทรทัศน์ในมิติด้านจริยธรรมและมิติด้านสุนทรียศาสตร์ และได้ให้ข้อเสนอแนะว่าผู้ปกครองควรใช้เวลาส่วนหนึ่งชมโทรทัศน์ร่วมกับบุตรหลานเพื่อเป็นโอกาสเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อแก่เด็ก และสอดคล้องกับ วิสาลักษณ์ สิทธิขุนทด (2551) ได้ศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของการรู้เท่าทันสื่อพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการเปิดรับสื่อของนักเรียน

5. ความตระหนักรู้ตนเองในขณะใช้สื่อ คือ การที่บุคคลมีความสามารถรับรู้อย่างมีสติเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อของตนเอง โดยมีความตระหนักในวัตถุประสงค์การเปิดรับสื่อและมีสมาธิ และการใช้ความคิดขณะรับสาร เป็นองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับ Potter (2004) ที่กล่าวว่า ในการเปิดรับสื่อ ผู้บริโภคสื่อต้องใช้สติ อย่าเปิดรับสื่อโดยไม่ใช้ความคิด ต้องรู้จักและเข้าใจตนเองรวมทั้งรู้เท่าทันอารมณ์ของตน ทั้งนี้การเปิดรับข่าวสารใหม่จะทำให้ได้ใช้ความคิดซึ่งจะช่วยผลักดันให้ผู้บริโภคสื่อเผชิญหน้ากับสิ่งที่ไม่รู้จักและเมื่อผู้บริโภคสื่อพยายามที่จะศึกษาทำความเข้าใจจะพ้นจากสภาวะของการเปิดรับสื่อโดยไม่ใส่ใจหรือเป็นไปโดยอัตโนมัติ และสอดคล้องกับอุลิสซา ครุฑเสน (2556) ที่ศึกษาพบว่า การรู้เท่าทันตนเองเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันอิทธิพลของสื่อ และเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน ซึ่งแนวทางการรู้เท่าทันตนเอง (Self-Awareness Approach) มีดังนี้ 1) ฝึกวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเอง เพื่อประเมินศักยภาพของตนเองในการตัดสินใจว่า จะเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมาเข้ากับตนเองในเรื่องใดและจะใช้อย่างไรให้เหมาะกับตนเอง 2) การฝึกวิเคราะห์บทวนตัวเองในด้านพฤติกรรมการรับข่าวสารในชีวิตประจำวัน ฝึกสร้างสติในการรับข่าวสารด้วยการตระหนักรู้ว่าตนเองรับข้อมูลข่าวสารอะไรบ้างอย่างไรและสั่งสมเป็นวิสัยคิดหรือพฤติกรรมด้านบวกหรือด้านลบอย่างไร 3) ฝึกรู้เท่าทันอารมณ์และจุดอ่อนทางอารมณ์ของตนเองและฝึกรู้หลักในการควบคุมอารมณ์ 4) วิเคราะห์ความต้องการของตนเองว่าเป็นความจำเป็นที่แท้จริง (need) หรือเป็นความต้องการเทียมที่เกิดขึ้นจากการกระตุ้นโดยอิทธิพลของสื่อ 5) วิเคราะห์ประเมินกำลังของตนเองอย่างรอบด้าน เพื่อใช้ชีวิตและบริโภคอย่างรู้จัก “ประมาณตน” พอเหมาะพอควร และ 6) ข้อควรระวัง คือ เนื้อหาเท่าทันสื่อและเนื้อหาเท่าทันตนจะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและสะท้อนกลับซึ่งกันและกัน การที่ผู้เรียนผู้วิเคราะห์ตนเองก็เพื่อให้เกิดทักษะในการวิเคราะห์สื่อ

6. การมีส่วนร่วมกับสังคมในการรับสารคือ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม ด้วยการร่วมแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ และประเมินสารร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบและจริยธรรม ตลอดจนการตั้งคำถามกลับไปยังผู้ส่งสาร ร้องเรียนกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ เมื่อพบสารที่มีผลกระทบด้านลบกับตนเอง สังคม และวัฒนธรรม สอดคล้องกับ ปกรณ์ ประจัญบาน และอนุชา กอนพวง (2558) กล่าวว่าทักษะการมีส่วนร่วม (Participate Skill) เป็นความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวิพากษ์ แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน และใช้ประโยชน์จากสื่อของผู้อื่นเพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในลักษณะต่าง ๆ ที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในการวิพากษ์ และแสดงความคิดเห็นต่อสื่อต่าง ๆ อย่างเปิดเผยบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและจริยธรรม รวมถึงการเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวิพากษ์ แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน และใช้ประโยชน์จากสื่อของตนอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับ Celot & Perez Tornero (2015) กล่าวว่าความสามารถส่วนบุคคลด้านสังคมในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Building Social Relations) สร้างเครือข่ายทางสื่อ การมีส่วนร่วมในแวดวงสาธารณะ (Participating in Public Sphere) ทักษะการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Citizen's Participation Skills) และการสร้างและผลิตเนื้อหา (Creating and Producing Content) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของโครงสร้างของการรู้เท่าทันสื่อ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อที่มีความสำคัญใน 3 ลำดับแรก โดยพิจารณาจากค่า Factor Loading ที่มากที่สุดขององค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ (E1 – E6) พบว่า องค์ประกอบการรับสารอย่างมีวิจารณญาณ (E1) มีค่า Factor Loading มากที่สุดคือ 0.978 รองลงมาคือ องค์ประกอบความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับสื่อ (E5) มีค่า 0.901 และองค์ประกอบทางเลือกเปิดรับสาร (E3) มีค่า 0.892 ตามลำดับ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การรับสารอย่างมีวิจารณญาณ (E1) ควรพัฒนาทักษะการคิดวิพากษ์วิจารณ์และการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสื่อและประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้อง พัฒนาด้วยการสร้างความตระหนักถึงอิทธิพลและผลกระทบของสื่อ ใช้สติในการเปิดรับและใช้สื่อ รู้เท่าทันอารมณ์ รวมทั้งพัฒนาการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบต่อสังคม และการเลือกรับสื่อที่สร้างสรรค์และใช้สื่อให้เป็นประโยชน์และการเลือกรับสื่อที่หลากหลาย รอบด้านเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตรวจสอบความถูกต้อง

2. ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับสื่อ (E5) ควรกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความรู้สึกว่าสื่อเป็นเรื่องใกล้ตัวที่มีทั้งผลดีและผลร้าย ซึ่งจะเกี่ยวกับพฤติกรรมในชีวิตประจำวันของเยาวชนที่จะต้องพัฒนาความรู้เกี่ยวกับสื่อให้กว้าง ไม่ใช่แค่เพียงฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ และอ่านหนังสือพิมพ์

3. การเลือกเปิดรับสาร (E3) ควรพัฒนาทักษะการเข้าถึงสื่อเป็นความรู้ความเข้าใจ และมีการเปิดรับสารจากสื่อหลายแหล่ง ที่ไม่ถูกจำกัดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป และมีการเลือกเปิดรับเนื้อหาสารที่มีประโยชน์และหลีกเลี่ยงเนื้อหาสารไม่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากรณีศึกษา เยาวชนในจังหวัดเชียงราย ดังนั้นควรขยายขอบเขตการเก็บข้อมูลไปยังจังหวัดอื่น ๆ ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
2. ควรเพิ่มการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่ม และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น
3. ควรทำการศึกษาไปยังกลุ่มของผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้มุมมองที่แตกต่างจากกลุ่มของเยาวชน

References

- Battelle for kids, (2019). Framework for 21st Century Learning. Retrieved January 26, 2019, from <http://www.battelleforkids.org/networks/p21/frameworks-resources>.
- Bazzalgette, C, (2007). Resources in EUOPA. MEDIA LITERACY QUESTIONNAIRE. Retrieved November 20, 2007, from http://ec.europa.eu/avpolicy/media_literacy/docs/contribution/uk/10_41_bazal_uk.pdf.
- Celot, P., & Perez Tornero, J. M. (2015). Study on Assessment Criteria for Media Literacy: Final Report. Brussels: The European Commission.
- Center for Media Literacy, (2008). Literacy for the 21st century: An overview & orientation guide to media literacy education. (2nd ed.). Malibu, CA: Center for Media Literacy.
- Fongsri. P. (2011). “kānsāng lāe phatthana khrūāngmū” [A Development of Research Instrument]. 3rd Printing. Bangkok : Darn Sutha Press Company Limited.
- Hair, Joseph F., Jr.; et al. (2006) Multivariate Data Analysis. 3rd ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Hu, L-T. & Bentler, P.M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternative. Structural equation modeling, 6(1), 1-55.
- Jeong, S.H., Cho, H. & Hwang, Y. (2012). “Media Literacy Interventions: A Meta-Analytic Review”. Journal of Communication. 62(2012): 545-472.
- Kaiyawan. Y. (2012). “kānlūāk kān wikhro ‘ongprakoṇ samrap kānwichai” [The Selection of Factor Analysis for Research]. The Journal of Applied Science 11,1 (January – June) : 71-82.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement
- Krutasaen. U. (2013). “nāēothāng kānphatthana krabūānkān rianrū thaathan sū khōng kān nam yaowachon” [The Development of the Media Literacy Learning’s Process Approach for the Youth Leader]. Veridian E-Journal, Silpakorn University 6,3 (September - December) : 276-285.
- Makesrithongkum. P. (2011). Communication Arts Students’ Perspectives on Social Media Literacy. Proceeding paper from Bangkok University Research Conference. 3-16

- Makesrithongkum.P.&Jamjuree D. (2011). “kān rūthao than sū : kānkāo than bon lōk khaōsān” [Media Literacy: Keeping Pace with Information Age]. Executive Journal 31,1 (January – March) : 117-123.
- Media Smart Canada’s Centre for Digital and Media literacy. (n.d.). Key concepts for media literacy. Retrieved from <http://mediasmarts.ca/digital-media-literacy/general-information/digital-media-literacy-fundamentals/media-literacy-fundamentals#key>
- Ministry of Education Canada. (2008). A guide to effective literacy instruction, grades 4 to 6 a guide to effective literacy instruction, Grades 4 to 6 a multi-volume resource from the Ministry of Education VOLUME SEVEN. Retrieved from http://www.eworkshop.on.ca/edu/resources/guides/Guide_Lit_456_Vol_7_Media_Literacy.pdf
- Mueller,R.O. (1996). Confirmatory factor analysis. In Basic principles of structural equation modeling. An introduction to LISREL and EQS. (pp. 62-128). New York : Springer-Verlag.
- Panusbordee. S. (2013). “kānsuksā khwāmsamphan rawāng patchai sūan bukkhon læ phruttkam kānpōetrap kap kān rūthao than sū : kōrānī suksā raikan kātun thōrathat khōng nakriān chan prathomsuksā tōn plāi nai khēt Krung Thēp Mahā Nakhōn” [Study of the Relationship between Audience Backgrounds and Media Exposure with Media Literacy : A Case of Television Cartoon of Elementary School Students in Bangkok]. Journal of Southern Technology 6,1 (January – June) : 1-12.
- Potter,W.J. (2004). The theory of media literacy: A cognitive approach. California: Sage.
- Prachanban. P. & Kornpuang. A. (2015). “kānwichai læ phatthana bāep wat thaksa nai satawat thī yīsip ‘et dān kān rūthao than sū khōng nakriān chan matthayommasuksā (rāingān kānwichai)” [The Research and Development of the Measurement Instruments of the Media Literacy Skills in the 21st Century for Secondary Students (Research Report)]. Retrieved from <http://www.niets.or.th/th/content/download/2673>.
- Silverblatt, A. (2001). Media literacy: Keys to interpreting media messages (2nd ed); Westport, CT: Praeger.

- Sitkuntod W. (2008). “kānphatthana mō dē lō choēng sahēt khōng kān rūthao than sū khōng nakriān matthayommasuksā pī thī sām nai rōngriān sangkat kāngān khana kammakān kānsuksā naphūn thān Krung Thēp Mahā Nakhōn” [Development of a causal model of media literacy of ninth grade students in schools under the Office of the Basic Education Commission in Bangkok metropolis]. Thesis of Educational Administration, Department of Educational Research and Psychology, Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Strasburger, V.C, Wilson, B.J. ,& Jordan, A.B. (2009). Children, adolescents, and the media. (2nded.). CA: Sage.
- Tallim,J. (2003). Resources in MEDIA LITERACY AWARENESS NETWORK. What is media literacy. Retrieved from http://media-awareness.ca/english/teachers/media_literacy/what_is_media_literacy.cfm.
- The Bureau of Registration Administration. (2018). “khōmūn sathiti prachākōn yāek rāi ‘āyū”[Demographic statistics classified by age]. Retrieved from <http://stat.bora.dopa.go.th/download/list.php>.
- Thoman, E. & Jolls, T. (2005). “Media literacy education: Lessons from the center for media literacy”. In G. Schwarz & P.U. Brown (Eds.), Media Literacy: Transforming curriculum and Teaching. 104: 180-205. Malden, MA: National Society for the Study of education.
- Tunsuwan.J. (2016). “sāng kān rūthao than sū khū kānphatthana khunnaphāp sū lāe phūbōrīphok sū nai sangkhom Thai yāng yangyūn” [Enhancing Media Literacy is to Sustainably Develop the Quality of Media and Media Consumers in Thai Society]. The Journal Of Faculty Of Applied Arts King Mongkut’s University of Technology North Bangkok 9,2 (July – December) : 89-97.
- UNESCO. (2011). Background document of the expert meeting towards media and information literacy indicators. Paris: UNESCO.
- Worsnop, C. (1994). Screening images : Ideas for media education. Mississauga, Ontario, Canada: Wright.